REFLEXII CONCEPTUALE PRIVIND PROBATORIUL ÎN CADRUL PROCESULUI PENAL

CONCEPTUAL REFLECTIONS REGARDING PROBATION IN THE FRAMEWORK OF THE CRIMINAL PROCESS

CZU: 343.132:343.14 **DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.10725452**

URSU Denis,
ORCID ID: 0009-0005-7868-0258
Universitatea de Stat din Moldova
E-mail: denis.ursu.com@gmail.com

Scopul acestui comunicat îl constituie expunerea succintă a rezultatelor obținute în urma cercetării conceptului de probatoriu penal. Printre obiectivele trasate se identifică atât definirea conceptului de probatoriu în cadrul procesului-penal și a noțiunilor conexe acestuia, cât și stabilirea trăsăturilor distinctive dintre acestea. Prezentul studiu este bazat pe aplicarea metodelor generale de cunoaștere științifică, precum ar fi: analiza și sinteza, inducția și deducția, comparația și observația.

La baza procesului de cunoaștere de către om a mediului înconjurător se află aceleași legități generale inerente activității cognitive în oricare domeniu atât la nivel teoretic, cât și practic. Aceste legități au aceeași bază metodologică – teoria cunoașterii *(gnoseologia)*. Teoria cunoașterii sau gnoseologia reprezintă o ramură a filosofiei care studiază natura cunoașterii și capacitățile ei, raportul dintre cunoștințe și realitate, precum și evidențiază condițiile care asigură credibilitatea și autenticitatea cunoașterii. Termenul „gnoseologie" provine de la grecescul „gnosis" – cunoștințe și grecescul „logos" – concept, doctrină și în ansamblu semnifică „teoria cunoașterii" [1, p. 5]. Tehnicile și metodele gnoseologice de cunoaștere a realității sunt aplicabile tuturor ariilor de activitate cognitivă ale omului, inclusiv domeniului dreptului procesual-penal. Totodată, particularitățile acestuia și specificul relațiilor ce se dezvoltă între participanți, determină specificul probatoriului penal, acesta urmând a fi bazat pe principiile, tehnicile și metodele generale ale gnoseologiei.

Având în vedere că infracțiunea este săvârșită de obicei în trecut în raport cu pornirea procesului penal, conținutul activităților procesual-penale poartă un caracter retroactiv. În această ordine de idei, drept bază metodologică a procesului probator servesc asemenea principii gnoseologice, precum: principiul reflectării și cel al desfășurării [1, p. 14]. Principiul reflectării reprezintă faptul că orice eveniment produs în mediul înconjurător, inclusiv și o infracțiune, lasă după sine urme, o anumită informație, atât asupra obiectelor lumii materiale, cât și în conștiința oamenilor. La rândul său, principiul desfășurării semnifică faptul că la temelia procesului de cunoaștere de către om a realității înconjurătoare se află fenomenul trecerii de la necunoscut la cunoscut. Cu toate că la baza procesului probator se află principiile generale ale procesului de cunoaștere, totuși, acestuia îi sunt proprii anumite caracteristici specifice. Astfel, termenul

„cunoaștere" semnifică obținerea de cunoștințe, informații, ajungerea la anumite concluzii cu privire la legitățile lumii înconjurătoare. Subiecții acestui proces de cunoaștere putând obține aceste cunoștințe exclusiv pentru sine însuși. Iar, procesul de probare sau dovedire reprezintă o confirmare a unei anumite poziții la care se ajunge prin cunoștințele dobândite în baza informațiilor privind circumstanțele faptice, a argumentelor ce se impun, aspecte care urmează a fi disponibile, nu doar persoanei care desfășoară acțiuni procesuale, dar care trebuie să fie convingătoare atât pentru ceilalți participanți la proces, cât și pentru un oarecare observator obiectiv. Astfel, informațiile, datele cu referire la circumstanțele faptice și argumentele într-o anumită măsură pot fi numite probe în teoria procesului penal. Respectiv, urmează să distingem între următoarele concepte: cunoaștere – „pentru sine" și probare – „pentru alții".

În același timp, procesul de probare în cadrul procesului penal se deosebește de oricare alte activități cognitive, deoarece are o reglementare legislativă exhaustivă și drept urmare se desfășoară în strictă conformitate cu normele Codului de procedură penală, fiind executat de un cerc special de subiecți care în virtutea statutului și funcției procesuale realizate sunt înzestrați cu anumite atribuții.

Într-o ordine de idei, procesul de cunoaștere poate avea un caracter de presupoziție, pe când, procesul de probare este orientat spre stabilirea tuturor circumstanțelor cauzei în concordanță cu evenimentele produse în realitate. Astfel, scopul probatoriului procesual-penal îl reprezintă stabilirea adevărului obiectiv, fiindcă, doar atingând acest apogeu, poate fi adoptată o sentință legală și întemeiată, iar drept finalitate realizându-se scopul procesului penal. Într-o altă ordine de idei, activitatea de cunoaștere poate fi orientată spre identificare oricăror circumstanțe a realității obiective, iar în privința activității de probare în cadrul procesului-penal au fost trasate limite clare, legiuitorul indicând expres care anume circumstanțe urmează a fi stabilite în legătură cu cauza penală. Aceste circumstanțe fiind numite în teoria probelor de marea majoritate a doctrinarilor drept obiect al probatoriului. În plus, procesul de cunoaștere se realizează prin orice mijloace, pe când, probarea în cadrul procesului-penal se desfășoară numai cu ajutorul probelor, legislația determinând conceptul și exigențele față de probe, a căror periclitare poate atrage pierderea valorii juridice a acestora.

Astfel, procesul probator poate fi considerat indubitabil nucleu al procesului-penal în ansamblu și în această ordine de idei, este judicioasă constatarea precum că: probarea reprezintă o formă a cunoașterii în cadrul procesului penal. Doctrina remarcă că cunoașterea în cadrul procesului-penal include în sine diverse forme ale activității de cunoaștere și constă din dovedire, activități speciale de investigație, cunoaștere cu ajutorul preiudițiilor, prezumțiilor și a faptelor notorii. Totodată, probarea în cadrul procesului-penal drept formă specială a cunoașterii se caracterizează prin: concept, structură, conținut și scop distinct – trăsături determinate de legislația procesual-penală.

Potrivit art. 99 C. proc. pen. [2], probatoriul constă în invocarea de probe şi propunerea de probe, admiterea şi administrarea lor în scopul constatării circumstanţelor care au importanţă pentru cauză, acestea fiind indicate în art. 96 C. proc. pen. [2]. Prin urmare, dovedirea în cadrul procesului penal se realizează prin strângerea, verificarea și aprecierea probelor în scopul stabilirii circumstanțelor relevante soluționării echitabile a cauzei penale. În plus, conceptul de probă, mijloacele de probă, ordinea procedurală de administrare, verificare și apreciere a probelor, exigențele înaintate față de probe, inadmisibilitatea acestora sunt reglementate expres

de legislație și în ansamblu contribuie la probarea circumstanțelor cauzei și drept consecință asigură atingerea scopului procesului penal.

Urmare celor relatate, conchidem că datorită faptului că comiterea infracțiunii, desfășurarea urmăririi penale și judecarea cauzei au loc în intervale de timp diferit, organul de urmărire penală pentru cunoașterea tuturor circumstanțelor cauzei și pentru stabilirea cu certitudine a celor întâmplate, urmează să desfășoare o activitate cognitivă bazată pe colectarea și cercetarea urmelor infracțiunii, administrând mijloacele de probă relevante în baza cărora instanța va soluționa fondul cauzei penale. Astfel, în activitatea de stabilire a adevărului, elementele care asigură realizarea cunoașterii sunt probele [3, p. 331]. În plus, doctrina procesual-penală recunoaște existența unor reguli de asigurare a admisibilității probelor [4, p. 339]. Prin urmare, autoarea Lupinskaya P.A. recunoaște hotărârea procesuală drept întemeiată, atunci când aceasta reflectă împrejurările relevante cauzei, confirmate prin probe care corespund cerințelor de admisibilitate, pertinență, concludență și suficiență, prin faptele de notorietate publică care nu necesită a fi probate, precum și atunci când hotărârea conține concluzii exhaustive ale instanței care decurg din împrejurările stabilite [5, p. 218].

Referințe:

1. АЛЕКСЕЕВ П.В., ПАНИН А.В. Теория познания и диалектика. Москва: Высшая школа, 1991, 383 с. ISBN 5-06-000562-3.
2. Codul de procedură penală al Republicii Moldova Nr.122 din 14 martie 2003. Publicat în M. O. al RM: nr.104-110 din 7 iunie 2003. În vigoare din 12 iunie 2003.
3. VOLONCIU, N. Tratat de procedură penală. Vol. I. București: PAIDEA, 1996, 504 p. ISBN 973-9131-01-8.
4. VINTILĂ, D. Explicațiile teoretice ale Codului de procedura penala român. Ediția 2. Vol. V. București: C.H. Beck, 2003, 432 p. ISBN 978-973-655-356-1.
5. ЛУПИНМКАЯ П.А. Решения в уголовном судопроизводстве. Теория, законодательство, практика. Москва: Норма, 2015, 240 с. ISBN 978-5-91768-581-6.